

כאמרתו קרן יוסי... (מבט ממוחזר ומשום...)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 389

הוצאת ע"י בנים הנח"י הר"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון לע"נ הר"ר צבי בחר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יו' אדר ב' התשע"א. מסכת מנחות דף יד – דף כ

אבל מפנים על פנים פיגל. אמנם בסוף דבריו נשאר בצריך עיון בדעת הרמב"ם.

ו) בא"ד, לאו דוקא אלא פסול וכי האי גוונא וכו' מודה היה רבי שמעון לפסול מקל וחומר. **בחיידושי הגרי"ז** תמה, דבשלמא בדברי רבי שמעון דממעט עיקר קרבן חטאת מפיוגול, שפיר יש ללמוד דמכל מקום מהני ביה המחשבה לענין פסול. אבל רבי יוסי סבר, דאף דמהני פיגול בחטאת, בעבודות פנים לא מהני, ועל כרחק דהמחשבה בעבודת פנים לא חשיבא כמחשבת פיגול, ואם כן מהיכי תיתי דתהני לפסול. ולדעת הרמב"ם (שהובא באות הקודמת) דלא קשיא קושיית התוס' כלל, אין הכרח לתירוצם, ושפיר יש לומר דמחשבה זו לא פסלה כלל.

ז) תוס' ד"ה **הקומץ**, בתוה"ד, דאי הוצת האור ברוב פקע פיגול ממנו ואפילו פלגיה מחית אארעא. **והתוס' בזבחים** (מב:): ד"ה **הקומץ** תירצו, דדוקא היכא שהעלה כולו למזבח ולאחר מיכן הורידו, מסקינן לפלגא דאארעא מכח פלגא דבמזבח. אבל הכא מיירי דעדיין לא העלהו כלל לאותו חלק שאכל. ושוב הביאו **רש"י** גופיה **בזבחים** (מג:): ד"ה **הלכך** כתב, דאפילו לא העלהו כלל מסקינן ליה מכח הפלגא דבמזבח שמשלה בו האור, ואם כן נדחה תירוצם. **והחק נתן** הקשה, היאך בעו לאוקמיה בכהאי גוונא דאכתי לא העלה אותו חלק למזבח, ולהכי לא פקע פיגולו, הא אם לא משיך להווא פלגא, הוה ליה קומץ שחסר ולא קרב כמצותו. ותירץ, דאף דלא משיך ליה לענין שיפקע פיגולו, מכל מקום משיך ליה לענין דליהוי קומץ שלם, כל זמן שלא חסר ממנו כלום. וסיים בצריך עיון. ועיין בתוס' שם עוד שני תירוצים על קושיית רש"י.

ח) תוס' ד"ה **והלבונה**, בתוה"ד, קודם הקמיצה מיהא אין להקטירה. עיין לקמן (יז). אות ב, דהגרע"א הוכיח כן מדברי הגמ' שם, ועיין בשיטה מקובצת שהובא שם.

דף יד ע"ב

ט) [גמ', הכא דחשיב בהו בזביחה גופה. נראה דצריך לומר **בזיבחה** גופא].
י) גמ', היינו טעמא דרבי יוסי הכתוב עשאן גוף אחד והכתוב עשאן שני גופין. כתב הרמב"ם בפירוש המשניות, דרבנן סברי, דכיון דזבח אחד הוא, חשיב כגוף אחד, ולהכי לעולם מתפגל כולו.

א) גמ', לעולם אליבא דרבנן וכו' אימא עד שיפגל בשניהן. הקשה בחידושי הרשב"א, אמאי לא מצי לאוקמה נמי כרבי יוסי, דסבר דאין לחם מתפגל במחשבת חברו, דהא בברייתא לא מיירי במתפגל, אלא לענין העבודה המפגלת. ותירץ, דהלשון "עד שיחשב וכו' בכזית" משמע דעל ידי מחשבת כזית מהני לפגל, בין אם מחשב בכזית מחלה אחת, בין אם מחשב כזית משתיהן יחד. (ועיין שם עוד תירוצים).

ב) גמ', דם מי מיפגל הא תנן אלו דברים שאין חייבים עליהם משום פיגול וכו'. כתב בחידושי הגרע"א, דמהכא חזינן, דאף הדם המשתיייר אחר הזריקה חשיב דבר שאין לו מתירין. ותמה על התוס' **בזבחים** (מב). הנמשך לדף (מג). ד"ה **הקומץ** שהסתפקו אי הוי כדבר שיש לו מתירין, כיון דהזריקה מתרת שאר הדם לשפיכת שירים. וכתבו התוס' דשמא לא מיקרי יש לו מתירין, כיון דמתחילה כל טיפה וטיפה ראויה לזריקה, להכי חשיב כל הדם מתיר. [אמנם הגרע"א תמה אמאי נסתפקו. אבל לפי הגהת השיטה מקובצת שם (באות כה) לא נסתפקו, אלא שהקשו אמאי לא יתחייב].

ג) רש"י ד"ה **הקומץ**, בסוה"ד, דלא חשיב בבשר. כתב בחידושי הגרי"ז, דהוא דיבור המתחיל חדש, וצריך לומר דלא חשיב בבשר, אלא בשיירי הדם. וקאי על דברי הגמ' "ומה התם דלא חשיב בבשר גופיה".

ד) רש"י ד"ה **פיגל בדבר**, בתוה"ד, להוות מדמו על הפרוכת. הקשה העולת שלמה, הא **בזבחים** (יג): דרשינן דמהני מחשבת פיגול על אכילת אדם ועל אכילת מזבח, והויה על הפרוכת אינה אכילת מזבח. ומסיק, דלא בעינן בדוקא אכילת מזבח, אלא כל אכילת גבוה. **והתוס' בזבחים** (מב). ד"ה **כגון**, כתבו נמי דמהני מחשבת פיגול במחשב על המתנות דהיכל, אף שאינן על המזבח. אמנם המנחת אברהם (שם) בשם הגרי"ז הוכיח מדבריהם, דהא דמהני מחשבה על זריקת הדם, אינו משום דהוי אכילה, אלא משום מחשבת עבודה. וכמו שכתב בחידושי הגר"ח (סטנסיל זבחים כז). ועיין לקמן יז: אות יב.

ה) תוס' ד"ה **פיגל**, הא דאמר רבי יוסי גופיה וכו'. כתב בחידושי הגרי"ז, דמוכח מקושייתם, דאף במחשב בעבודת פנים על עבודת פנים לא פיגל. והביא, שכן משמע בתורת כהנים. ורצה לבאר בדעת הרמב"ם (פרק י"ז מפסולי המוקדשים ה"א, ד, וה), דדוקא מחוץ על פנים או להיפך לא פיגל,

הדרק היוזמי

מסכת מנחות דף יד – דף טו

יז' אדר ב' – יח אדר ב' התשע"א

גזר וכו'. הקשה העולת שלמה, דאף אי לית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה תיקשי, דגזורו אטו אכילה שלמה, [וכדגזרי רבנן אטו כל המתיר]. ותירץ, דאין לדמות הגזירות אהדדי, ולא מצינו שגזרו אלא במתיר אטו מתיר, דהיינו דרבנן גזרי חצי מתיר אטו כל המתיר, ורבי יוסי גזר בחישוב על מתיר דלבונה אטו חישוב על הקומץ. ולהכי מקשינן אי אית ליה לרבי דבכהאי גונא בכל המתיר מצרפינן, יש לגזור בחצי מתיר אטו כל המתיר.

יח [גמ', בשלמא התם גזר רבי יוסי קומץ דלבונה אטו קומץ דמנחה. לכאורה נראה לבאר דכוונת הגמ', דרבי יוסי גזר אטו מחשבת קומץ באותה עבודה גופה, ואף דלא גזרינן בעלמא במחשבת חצי זית אטו כזית, הכא שאני דקומץ ולבונה דמו להדדי ומחלפי כפירוש רש"י ד"ה קומץ. ורבנן מצינו דגזרי דוקא היכא שבאותה מחשבה עצמה יכול לפגל כשיחשב זאת בעבודה דומה, אבל הכא אין העבודה דומה. ואין להקשות, דאם יחשב על חצי הזית השני בוריקת הכבש הראשון, יצטרף לפגל עם מחשבת חצי זית דשחיטה. דשאני התם דמצטרפו המחשבות והוי כמו שחישב על כזית, והרי לא גזרינן במחשב על חצי זית אטו כזית. ועוד דאין לחוש שיחשב בוריקת הראשון מה שחשב בשחיטת השני, דיותר קרוב שיחשב בוריקת הראשון מה שחשב בשחיטת הראשון, ולהכי לא גזרינן. (א.ג.) עוד יש לומר, דהרי אף אם יחשב בוריקת הראשון על חצי זית אחר, אכתי הוי חצי מתיר, ובעינן שיחשב נמי בוריקת הכבש השני לאכול החצי זית שחישב עליו בשחיטת הראשון, וכולי האי לא גזרינן. (ג.ו.).]

יט [גמ', רבנן גזרי קומץ דמנחה אטו קומץ דמנחת חוטא. כתב בחידושי הרשב"א, דהוי מצי נמי למימר אטו שיחשב גם בלבונה, וכדאמרינן בסמוך אטו כבש חבירו. אלא דעדיפא קאמר, למצוא הדומה לו ביותר. כ) מתני', או אחד מן הסדרים. בתוס' לעיל (יג): ד"ה לאכול כתבו, דאפשר דאף אם נטמאת חלה אחת נטמא כל הסדר, ועיין בדבריהם ובמה שכתבנו שם באות ז ובאות ח.

דף טו ע"א

א) גמ', ורבי יהודה סבר אין הציץ מרצה על אכילות. בשו"ת הגרע"א (חלק ג סימן מו) ביאר טעם הפסול, דהא ילפינן לעיל (ט): דמנחה שחסרו שייריה קודם הקטרה אינה נאכלת, ושתי הלחם נמי ילפינן ממנחה, ובנטמאו מקצתן הוי כחסרו מקצתן. אבל לרבנן דציץ מרצה על אכילות הוי כאילו לא חסרה. וכן ביאר הטהרת הקודש. והעולת שלמה כתב, דכן משמע בתוס' ד"ה רבנן וד"ה ורבי יהודה, שכתבו דהנידון אי הוי כאבוד ושרוף. אבל דקדק מדברי רש"י בד"ה שאין, [דמבואר מדבריו, דאי אין ציץ מרצה על העולין אמרינן דכיון דנטמא חד הוי כשניהם טמאים ולהכי יקריבום בטומאה], דהשתא נמי כבר ידעינן לסברת אין קרבן ציבור חלוק, אלא דכיון דהציץ מרצה על אכילות, הוי כמו שקרב בטהרה ולהכי לא מיפסיל השאר. והא דלאחר זריקה לא פסל רבי יהודה, משום דלא שייך אין קרבן ציבור חלוק היכא

יא) [גמ', גוף אחד דמעכבי אהדדי וכו'. ובתוס' ד"ה הכתוב פירשו, דהוי גוף אחד משום דכתיב תביאו לחם תנופה, ועשאן שני גופין משום דכתיב שתיים שני עשרונים. ועל כרחק דלא גרסי בגמ' להני טעמי דמעכבי אהדדי, ודאמר רחמנא הא לחודא עבידא וכו'. וגם מדברי רש"י בד"ה הכתוב משמע דלא גריס כן בגמ' אלא מדנפשיה פירש כן].

יב) [גמ', ערביניהו מתערבין וכו' פלגיניהו מיפלגי. ולכאורה יש לעיין בגוונא דלא פלגיניהו ולא ערביניהו, וכגון שחשב לאכול כזית מכל מקום שהוא].

יג) גמ', פיגל בלחמי תודה מהו. פירש רש"י בד"ה פיגל, שהן ארבעה מינים ופיגל באחד מן המינים. כתב הקרן אורה, דמשמע דבאותו מין עצמו מתפגלין כל החלות על ידי שפיגל באחת מהן, והקשה, דמאי שנא משתי הלחם שהן אותו המין ואפילו הכי לא מתפגל אחד על ידי חבירו. ותירץ, דכיון דהתם איכא שני כבשים להכי חלוקים זה מזה, וכן בשני סדרין של לחם הפנים, כיון דאיכא שני בזיכין. [וכדכתב רש"י בסוה"ד סברא זו לפרש הצד דיצטרפו כאן אף שני מינים]. ובעיקר סברא זו נסתפק בחידושי הרשב"א לעיל (יג), אם הקטרת כל בוך מתיר את סדרו, או דשני הבזיכין יחד מתירין שני הסדרים. ומסיק, דכל בוך בא להתיר סדרו. (אלא דמכל מקום בעינן שיחשב בשעת הקטרת שני הבזיכין כדתנן במתניתין (יג):, וצריך לומר משום דסוף סוף הקטרת שתייהן מעכבת). ובחידושי הגרי"ז ביאר, הא דבאותו מין מתפגלין כל החלות של תודה, משום דמנין החלות לא מעכב, דאם הביא חלה אחת מכל מין יצא, כדאיתא לקמן (עו). [ולהכי אינן חלוקין זה מזה דהרי יכולין להיות אחד].

יד) רש"י ד"ה בשעת שחיטה, בתוה"ד, שחיטה קדשה לדם וכו' וזריקה מתרת הבשר. וכעין זה כתב בסמוך בד"ה כולו. והקשה בחידושי הרשב"א, דאי השחיטה אינה מתרת הבשר אלא הדם, איך מהני מחשבת אכילת הבשר למחר בשעת השחיטה, הא בעינן שיחשב בעבודה המתרת את הבשר שמחשב עליו. ותירץ, דכיון דהשחיטה מתרת את הדם שהוא מתיר את הבשר, שפיר נקראת השחיטה נמי מתרת הבשר.

טו) גמ', אמר ליה אביי אימור דשמעת ליה לרבי וכו'. העיר הקרן אורה, דלפי זה נשארה במסקנא סתירת הברייתות שהקשינו, ועל כרחק דפלגי הברייתות אהדדי, ולא שכחא בש"ס כי האי סוגיא.

טז) תוס' ד"ה שחיטה, בסוה"ד, לאו פירכא היא דדם סכין מקדשא ליה וכו'. החזון איש (סימן כח ס"ק יג) תמה, מהא דאמרינן לעיל (ז): "אף בדם לא קדש", וכן לעיל (יג): "מכדי תרווייהו קדושת כלי". ובחידושי הגרי"ז הביא, הא דאיתא בסוטה (יד): דם אף דקדישתיה סכין בעי קידוש כלי. ובמנחת אברהם ביאר בשם הגרי"ז דברי התוס', דהא דהכלי שרת מקדש הדם בקבלה, אינו שייך ל"עבודת הקבלה", אלא מכח הכלי היות הדם בכלי, ולהכי לא מיקרי עבודת הקבלה מתיר, אבל שחיטה דמקדשא היינו מכח "עבודת השחיטה", ולהכי נקראת "עבודת המתרת". ועיין לקמן (טז): אות יד.

יז) גמ', ואי אית ליה לרבי כולו מתיר וחצי אכילה לגזור וכו' דהא רבי יוסי

דהתוס' פירשו להיפך, דכיון דהציץ מרצה, מקילינן טפי להקריב אף השני בטומאה. ואף דדין ריצוי ציץ אינו אלא בדיעבד, הכא כיון דאיכא תרתני, ריצוי ציץ, וטומאה בציבור, שרי אף לכתחילה להקטיר בטומאה. והוסיף, דהיינו דוקא אם היינו יכולים לפרש דפליגי בריצוי ציץ, אבל אליבא דאמת דלכולי עלמא ציץ מרצה על העולין, ואפילו הכי אמרי רבנן דהטהור יקרב בטהרה, חזינן דלא שרינן לטמאות לכתחילה, אף דאיכא תרתני, טומאה בציבור, וריצוי ציץ. והטהרת הקדש כתב, דלכתחילה בעינן להקטיר שני הבזיכין כאחת, וכדאמרינן בפסחים (סד:): לגבי הקטרת האמורין, דצריך להקטירן כאחת, מדכתיב "הקטירים". ומשום הכי סמכינן אריצוי ציץ לטמאות הטהור, כדי להקטירן יחד. [לפי ביאור התוס' בקושיית הגמ'].

(ו) רש"י ד"ה והתורה אינה מפוגלת, והאוכלה אין ענוש כרת. כתב הקרן אורה, דמשמע מדבריו דמכל מקום פסולה. והקשה, מהיכי תיתי דיפסל, דהא לא נזכר בגמ' לעיל (יד:): דרבנן גזרו בהא. והביא נמי דבתוספתא (פ"ה ה"ג) איתא להדיא דבחישיב על הלחם הכבשים כשרים. וכן הוכיח מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות.

(ז) גמ', לחם גלל כבשים ואין כבשים גלל לחם. הקשה המצפה איתן, דבהוריות (יג.) איתא, דשתי הלחם קודמין לכבשים הבאין עמהן, דהלחם בגין היום, והכבשים באים בגין הלחם. ותירץ, דודאי עיקר המצוה מחמת היום הוא בלחם, ולהכי קודמין לכבשים, אבל הכא איירינן לענין ההיתר, וכיון דהכבשים הם המתירין את הלחם, נגרר הלחם אחריהם לענין הפיגול. (ח) תוס' ד"ה מפגל, בתוה"ד, ועוד נראה דקל וחומר דהכא וכו', נלכאורה נראה דכוונתם, דבאמת אין להוכיח ולהשוות דין המפגל לבא לפגל, דיתכן דהבא לפגל יהיה חמור יותר מן המפגל כדאשכחן במכות, אלא דהכא עיקר הילפותא מיניה וביה, דכיון דלא מהני לפגל את התודה, כמו כן לא יהני לפגל את עצמו. ואנו מוכיחים מתודה, שאף שמצטרפת לפגל דבר אחר, מכל מקום לא מהני לעצמה, וחזינן דיותר בקל מצטרף לפגל אחרים מלפגל את עצמו, ולהכי שפיר יש ללמוד דהלחם שלא הועיל להצטרף לאחרים, לא יהני לעמו. וכעין זה כתב העולת שלמה].

דף טו ע"ב

(ט) תוס' ד"ה שזרע, בתוה"ד, התירו מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וכן כתבו התוס' בד"ה והתירו. אבל התוס' ביבמות (פג.). ד"ה רבי יוסי כתבו להיפך, דסוגיא דהכא דוקא כרבי מאיר דסבר התם דאדם אוסר דבר שאינו שלו [ומכל מקום הוא דלא עבד איסורא לא קנסוהו בכלאים דרבנן], אבל לרבי יוסי דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אף בכלאים דאורייתא שרי, ואף הזרעים שלו לא יאסרו, דהא לא חשיב כלאים, וכן כתב בעליות דרבינו יונה בבבא בתרא (ב:). [ולכאורה צריך ביאור, דאם כן, לפי הסלקא דעתא דמייירי בכלאים דאורייתא, תיקשי מיניה וביה, אמאי לא נאסר הכרם. (א.ג.א.)].

(י) גמ', קנבוס ולוף אסרה תורה. עיין פירוש רש"י ד"ה אסרה תורה. והרמב"ם

שכבר קרב הקרבן כהלכתו, והאכילה אינה נוגעת לקרבן. [אמנם ברש"י ד"ה ורבי יהודה כתב טעמא דלא הוי זריקה מעליא. ומשמע דהפסול אינו מתפשט ממילא לחלק השני, וכל החסרון הוא בזריקה. ולפי זה פשוט דלאחר זריקה לא שייך לפסול. (א.ג.א.)].

(ב) רש"י ד"ה רבנן סברי, בתוה"ד, אבל טמא לא מישתרי באכילה דעבר עליה בלאו דוהבשר אשר יגע וכו'. בחידושי הגרי"ז דקדק מלשונו, דאין חסרון כלל בהיתר הזריקה אף כלפי הטמא, ואיסורו הוי כאיסור בשר שנטמא אחר זריקה. אמנם מלשון התוס' ד"ה רבנן שכתבו "חשוב כטהור לענין דשריא זריקה לאידך" דקדק, דלגבי הטמא גופיה לא הוי זריקה מעליא להתירו, ואם אכלו, יחשב כאוכל בשר קודם זריקה. והביא הגהת השיטה מקובצת (באות כז) שהכניס בדברי התוס' את דברי רש"י. [ולהיפך מפשטות לשונם].

(ג) גמ', תא שמע רבי יהודה אומר אפילו שבט אחד טמא וכו' מאי הציץ מרצה איכא. הקשה העולת שלמה, לפי מה שביאר בדעת רש"י (באות א) דהשתא כבר ידעינן הסברא דאין קרבן ציבור חלוק, מאי קשיא מהתם, דהיא הנותנת, כיון דאין ריצוי ציץ, עושין כולן בטומאה משום דאין קרבן ציבור חלוק, [וכמו שפירש רש"י בד"ה שאין]. ותירץ, דעיקר קושיית הגמ' לא היתה מדברי רבי יהודה, אלא סמיך ארישא דברייתא דפליגי רבי שמעון ואמר, הללו עושין לעצמן והללו עושין לעצמן. ועלה מקשינן, כיון דליכא ריצוי ציץ, נימא אין קרבן ציבור חלוק, לפי מאי דאמרת דטעמא דרבנן רק משום דציץ מרצה על אכילות, אבל בלא ריצוי ציץ מודו דאין קרבן ציבור חלוק. [וכן משמע מדברי רש"י ד"ה לפי, שהזכיר דחכמים פליגי, דהיינו משום דעיקר הקושיא מהתם (א.ג.א.)].

(ד) גמ', אלא אמר רבי יוחנן תלמוד ערוך הוא בפיו של רבי יהודה שאין קרבן ציבור חלוק. כתב הרש"ש, דבפשטות לפי המסקנא נדחו דברי רבי אלעזר דמוקי דפליגי דוקא קודם זריקה, דכיון דאין קרבן ציבור חלוק, פסל רבי יהודה אף לאחר זריקה. וכן כתב המלאכת שלמה בשם הרגמ"ה, דמתניתין איירא אף לאחר זריקה. אמנם הרש"ש הביא, דהרמב"ם בפירוש המשניות כתב, דרבי יהודה מייירי דוקא קודם זריקה, ואף שהביא שם מסקנת הגמ' דתלמוד ערוך הוא בפיו של רבי יהודה וכו'. ועיין בעולת שלמה שהובא באות א, דדוקא קודם הזריקה שייך לומר אין קרבן ציבור חלוק, אבל בפסול שיש רק על הבשר מצד עצמו לא שייך הכלל דאין קרבן ציבור חלוק, שמתייחס לדיני האכילה, ולא לעיקר הקרבן. [ולפי זה אתי שפיר דברי הרמב"ם].

(ה) תוס' ד"ה ופליגי, בתוה"ד, ולכאורה כל שכן דהוה קשה טפי וכו'. החק נתן תמה על קושייתם, דהא אי אשכחנא תנא דפליגי בהכי, הוה אמרינן דרבי יהודה סבר דאין הציץ מרצה, ומשום הכי יקטיר אף השני בטומאה, וכמבואר בדברי רש"י בד"ה שאין. ועוד, דהא דשרי רבי יהודה להקטיר אינו משום ריצוי ציץ, אלא משום דטומאה הותרה בציבור. וביאר העולת שלמה,

דבריייתא), דכיון שיכול להביא למחר, אלמא לאו מזיבחה ניהו. וחזינן דאף טעם הראשון בא לומר דאינו מהזבח כלל. והקשה, דחכמים במתניתין דזבחים (מג). מנו לנסכים בהדי שאר דבר שאין להם מתירין, ומשמע דסברי דהוי מן הזבח וחייל ביה המחשבה, אלא דפטרי מכרת משום דהוי דבר שאין לו מתירין, דלא אמרינן דדם הזבח מתירין, הואיל ויכול להביא נסכיו לאחר עשרה ימים. ובמנחת אברהם כתב בשם הגרי"ז, דבאמת רבנן דהתם לא אזלי בחדא שיטה עם רבנן דהכא. ונמצא דיש שלש שיטות בענין נסכים, לרבי מאיר היכא דבאים עם הבהמה מתפגל, ומקרי יש לו מתירין. ולרבנן דהכא לא הוי מן הזבח כלל. ולרבנן דמתניתין דזבחים, כשבאין עם הבהמה הוי מן הזבח, אבל לא מיקרי יש לו מתירין.

ית גמ', אמרו לו לרבי מאיר והלא אדם מביא אשמו היום ולוגו לאחר עשרה ימים. וזבחים (מד:): מסקינן, דאף באופן שמתנות השמן מתירות את השיריים, אין מתנותיו מפגלות אותו. ופירש רש"י (שם) בד"ה הבא, שאין מפגל אלא דם, או קומץ את שיריו, משום דאיתקיש מנחה לזבחים. ובפירוש הראב"ד על תורת כהנים (פר' צו פי"ג) כתב, משום דבעינן מתירין של מזבח, או זריקת דמים או הקטרת המערכה, כשלמים שמתיריו [דהיינו הדם] קרבים במזבח, [דפיגול בשלמים כתיב], אבל מתנות הלוג אינן במזבח כלל. (יט) תוס' ד"ה אפשר, בתוה"ד, ואם תאמר דהשתא משמע דלרבנן אפשר לשנותן לזבח אחר וכו' ולקמן בפרק התורה תנן וכו'. ובמנחת אברהם תירץ בשם הגרי"ז, דסוגיא דהתם אולא כרבנן דמתניתין דזבחים, וכמו שהתבאר (באות יז), דאינהו סברי כרבי מאיר דהנסכים חשיבי מן הזבח, משום דהוקבעו לזבח זה.

כ) בא"ד, ועוד דאין לב בית דין מתנה אלא היכא דלא הוצרכו אבל אם הוצרכו אי אפשר לשנותו. הקשה הצאן קדשים, הא הכא מיירי בלא הוצרכו, דהא פיגל בזבח, וממילא לא צריך נסכים, ושפיר יש לומר טעמא דלב בית דין מתנה. והחק נתן תירץ, דהכא מיירי בין בפיגל בזבח עצמו, בין בפיגל בשחיתת הזבח במחשבה להקריב נסכיו למחר, ובתרוייהו אמרי רבנן דאין הנסכים מתפגלים, ובהאי גוונא דחישב רק על הנסכים, הזבח כשר, והוצרכו לו הנסכים.

כא) בא"ד, ולא כמו שפירש בקונטרס לענין ליפסל בלינה. ורש"י עצמו לקמן (מד:): ד"ה אין פירש, דאין הנסכים מתקדשין, היינו לענין לשנותן לזבח אחר. כב) בסוה"ד (בנמשך לדף טו.), קשה לפירוש זה דאם כן משכחת לרבנן דנסכי בהמה חייבין עליהן משום פיגול וכו'. ובזבח תודה (זבחים פרק בית שמאי) תירץ, דמכל מקום שייך טעם הראשון דאמרי רבנן והלא אדם מביא קרבנו היום ונסכיו לאחר עשרה ימים, דהיינו דמוכח דאין הקרבן מתיר את הנסכים (ועיין באות ט). וכן ביאר החזון איש (זבחים סימן יד, א).

כג) נשם, לכאורה מוכח מקושיית התוס', דפירשו מה שאמרו "והלא אדם מביא נסכיו לאחר עשרה ימים" אין הכונה דמוכח שאין הזבח מתירין, או דהנסכים לאו מגופא דזיבחה אף בבאין עם הזבח, אלא ששאלו לרבי מאיר

(בפ"ה מכלאים ה"ג) כתב, דאינו חייב מן התורה אלא בקנבוס ולוף וכיוצא בהם מזרעים שנגמרים עם גמר תבואת הכרם. וביאר הכסף משנה, שאין עושין אלא לשלש שנים כדתנן בכלאים (פרק ב משנה ה). וביאר התוס' יו"ט (בכלאים פרק ה משנה ח), דהיינו ככרם שאסור עד שלש שנים מטעם ערלה. וכן הוא לפי הגירסא שבמוסגר לפנינו בגמ'. אמנם בגליון הרמב"ם (הוצאת שבתי פרנקל) העירו, דהרמב"ם בפירוש המשניות לא גרס בהאי מתניתין (פרק ב משנה ה) קנבוס, אלא קרבס, וגם פירשו באופן אחר מקנבוס.

יא) גמ', שם. הקשה הר"ן בחולין (מו. בדפי הרי"ף), דהכא אמרינן דלא אסרה תורה אלא קנבוס ולוף, ובחולין (קלו:): אמר רבי יאשיה דאם זרע חטה ושלשום וחרצן אסור מדאורייתא, וחזינן דאיכא איסורא דאורייתא אף בשאר זרעים. ותירץ, דהכא איירינן לענין זרעוני גינה שאינן נאכלין דומיא דקנבוס ולוף, דדוקא קנבוס ולוף דאף שאינן נאכלין, כיון שגדלים הרבה ואיכא עירבוביא ועושין אשכולות הגפנים, אסורים משום כלאי הכרם, מה שאין כן שאר זרעוני גינה שאינן נאכלין, אבל חטה ושלשום וחרצן וכל חמשת המינין שנאכלין ודאי אסורים מדאורייתא. וכן מבואר בדברי התוס' ד"ה והתירו דחמשת המינין אסורין מדאורייתא.

יב) גמ', שאר זרעים מדרבנן הוא דאסרי. בדברי ר"ע מברטנורא בכלאים (פרק ה משנה ח) משמע, דרבנן אסרו כל הזרעים. אבל הרמב"ם (בפ"ה מכלאים ה"ד) כתב, דאין אסור אלא תבואה וירקות, אבל שאר מיני זרעים מותר לזרען בכרם. והכסף משנה ביאר, דהיינו זרעים שאינן נאכלים. אבל הרדב"ז (שם ה"ג) נקט, דאף קטניות לא אסרו, דדוקא בירקות גזרו, דהו דומיא דקנבוס ולוף שלדעת הרמב"ם הן ירקות, ודלא כרש"י ד"ה לוף שכתב שלוף הוא מין קטניות.

יג) תוס' ד"ה והתירו הגפנים בתוה"ד, דמסקינן הכא דאסור. והוא כפירוש רבינו שמשון בשיטה מקובצת (אות ב), ודלא כפירוש רבינו חיים כהן שם. יד) [בסוה"ד], אלא דרב פוסק התם כרבנן. ועיין בתוס' יבמות (פג). ד"ה רבי יוסי דנראה דכוונתם הכא נמי להעיר דסוגיא דהכא דלא כהלכתא].

טו) גמ', חברו כבש משמע וכו' או דלמא לחם משמע. כתב בשיטה מקובצת בבבא מציעא (מג:): בשם תוס' שאנץ, דמהכא מוכח דמחשבת פיגול אינה מחשבה בלב, אלא בדיבור. דאי מחשב בלב, הרי יודע אם חישב כבש או לחם. והחזון איש (סימן כח ס"ק יד) תירץ לדעת הרמב"ם (פי"ג מפסולי המוקדשין ה"א) דפיגול הוי במחשבה, דאפשר דאתי דיבור ומבטל מחשבה. [והכא מיירי שפיגל בדיבור, ולא אזלינן בתר מחשבתו].

טז) מתני', הזבח מפגל את הנסכים. פירש רש"י, שהשותה מהן חייב כרת. והקשה התוס' יו"ט (פ"ב מ"ד), אמאי כתב השותה, דשייך רק לגבי היין, הא פלוגתא דרבי מאיר וחכמים לגבי כל המנחת נסכים, ואף בסולת.

יז) גמ', אפשר לשנותו לזבח אחר. ביאר בחידושי הגרי"ז, דלהאי טעמא אינו מן הזבח כלל ולא מהני ביה המחשבה כלל, ואין צריך לפטור מטעמא דאין לו מתירין, וכן משמעות דברי רש"י בד"ה ונסכיו, דפירש (הטעם הראשון

מה תאמר באופן שמביא לאחר עשרה ימים, ואמר להם דאין הכי נמי אף אני לא אמרתי בזה].

דף טז ע"א

(א) מתני', פיגל בקומץ, פירש רש"י בד"ה פיגל, בהקטרת הקומץ. [והוא על פי הברייתא דבסמוך, וכמו שפירש ברש"י ד"ה בקמיצה]. אבל הרמב"ם בפירושו המשניות פירש, דמיירי בשעת קמיצה ממש, ולא חישב בשעת ליקוט בלונה. ועיין באות ד.

(ב) מתני', שחט אחד מן הכבשים לאכול ממנו למחר הוא פיגול וחבירו כשר. הקשה הקרן אורה, דכיון דשני הכבשים מעכבין זה את זה, ואסור לאכול האחד קודם שחיתת חברו, אם כן אף הכבש עצמו לא יתפגל, כמו בפיגל בקומץ ולא בלונה, דלא חיל פגול לרבנן דאין מפגלין בחצי מתיר, משום דהקומץ והלונה מעכבין זה את זה. ותיירץ, דאף דמעכבין זה את זה, אינו אלא דין עיכוב בעלמא, ולא שהאחד מתיר את חברו. ולא דמי לקומץ ולונה שהוקבעו בכלי אחד, ושניהן יחד מתירין השיריים.

(ג) גמ', ושמואל אמר עדיין הוא מחלוקת. כתב הקרן אורה (זבחים ב:), דאפשר דדוקא הכא דאיירינן לענין מחשבת איסור, לא אמרינן דמסתמא על דעת ראשונה עושה, אבל היכא דאין המחשבה דאיסור, יש לומר דמודה דעל דעת ראשונה הוא עושה. ובחידושי הגר"י (הכא) כתב, דשמואל נמי מודה לסברת "על דעת ראשונה הוא עושה", אלא דפיגול שאני, משום דלא סגי במה שעובד על דעת כן, אלא בעינן מחשבת פסול כדי לפגל. נואפשר דאף רב מודה לסברא זו, דמכח על דעת ראשונה ליכא כח מחשבה לפגל, אלא דהכא שכבר חשב מחשבה גמורה בחצי מתיר, סגי במחשבה כל דהו בחצי האחר, וכעין דמצינו לקמן (יז). דהיכא דפשטה מחשבה בכלה מהני, ועיין שם (א.ג.).

(ד) גמ', במה דברים אמורים בקמיצה וכו'. פירש רש"י בד"ה בקמיצה, דבהנך ג' עבודות אין דומה להם בלונה, הלכך כולו מתיר הוא. ותמה החק נתן, הא בלונה נמי איכא עבודת ליקוט (דהווי קמיצה), ונתינה בכלי על גבי הקומץ, כדתניא בסוטה (יד:). והביא, שהרמב"ם (בפט"ז מפסולי המוקדשין ה"ז) כתב, דפיגל בשעת קמיצה ולא בשעת ליקוט לונה, אינו פיגול, דהוי חצי מתיר. וכן בנתינה בכלי, דוקא בחישב בנתינת שניהן בכלי הוי פיגול. ודלא כברייתא דהכא. וביאר דסבר, דתנא דהכא סבירא ליה, דבלונה אין עבודת ליקוט וקידוש כלי, ופליג אברייתא דסוטה דלעיל, ומשום הכי סבר דהוי מתיר שלם. והרמב"ם פסק כתנא דברייתא דסוטה, דאף בלונה איכא עבודת ליקוט ונתינה בכלי, ולהכי חישב בקומץ לבד הוי חצי מתיר. [ועיין באות א, דהרמב"ם פירש כן במתניתין דילן].

(ה) גמ', ואחת עשרה של פר כהן משוח. הגרע"א בגליון הש"ס (מכתב יד) ציין לתוס' ישנים ביומא (נז). ד"ה שלא כסדרן, שהסתפקו אי בפר ושעירי עבודה זרה היו שמונה מתנות על הפרוכת או שבע. ותמה, דהכא מפורש

שלא היו אלא שבע, [דמשום הכי הוי אחת עשרה עם ארבע שבקרנות].

(ו) רש"י ד"ה מ"ג דיום הכיפורים, בתוה"ד, ו' על טהרו וכו', כשהדם הפך והשעיר מעורבין ביחד וכו'. כתב החק נתן, דצריך להגיה בדברי רש"י, ד"מעורבין יחד" שייך לעיל לפני ד' מתנות הקרנות, דהכי סבר האי תנא, כדאמרינן בעמוד ב'. (וכמו שכתב בשיטה מקובצת באות יא).

(ז) תוס' ד"ה בין בראשונה, בתוה"ד, ובחצי הזאות דפנים מודה רבי מאיר דלא הוי פיגול. אבל התוס' בזבחים (מב:): ד"ה כי מדי וד"ה משכחת כתבו, דלרבי מאיר מהני לפגל אף בהזאה אחת מן ההזאות. ובחידושי הגרע"א תמה אתוס' דידן, דזבחים (מא:): מבואר דלרבי מאיר מהני לפגל באחת ממתנות מזבח הפנימי. והעולת שלמה תירץ, דדברי תוס' קאי דוקא אהזיות דבין הבדים ודפרוכת, אבל במזבח הפנימי מהני אף מתנה אחת לפגל לרבי מאיר, כיון דאיכא כוונה במזבח החיצון [דמהני ביה מתנה אחת לכפר]. וכן נקט בחידושי מרן רי"ז הלוי (סוף הלכות פסולי המוקדשין), ומשום דדוקא גבייהו איכא דין מנין ואחת זקוקה לחברתה.

(ח) תוס' ד"ה כגון, בסוה"ד, דאף על גב דשיריים מעכבי לא חשיב האי תנא אלא הזאות. כתב החק נתן בזבחים (מב:), דלפי זה, מה שאמרו לקמן (בעמוד ב) דהתנא דאמר מ"ז סבר שיריים לא מעכבי, לאו דוקא הוא, דיש לומר דאף דמעכבי לא חשיב אלא הזאות, וכמו למאן דאמר מ"ג, אלא אגב דמשני לעיל מינה הא כמאן דאמר מערבין לקרנות והא כמאן דאמר אין מערבין, נקט נמי הא כמאן דאמר שיריים מעכבי והא כמאן דאמר לא מעכבי. וכעין זה כתב בשיטה מקובצת בעמוד ב (אות ג).

דף טז ע"ב

(ט) גמ', כי מדי בהיכל מיא בעלמא הוא דקא מדי. וכתב בשיטה מקובצת (אות א), דלרבנן דבעי לחשוב בכל המתנות ניחא, דאין נגמר הפסול עד שיפגל בכולן. וכן כתבו התוס' בזבחים (מב:): ד"ה כי מדי. אמנם רש"י (שם) ד"ה כי הדר כתב, דלרבנן דבעו מחשבה בכלה עבודה לא פריך, משום דגזרת הכתוב הוא, דהא לא משכחת פיגול אלא בהכי. ועוד, דהא דפריך לרבי מאיר, משום דעביד סופה לדעת כשרה, וזיל הכא חצי עבודה היא, וזיל הכא חצי עבודה היא. [כלומר, דאי יחשב בכלה, אף לרבי מאיר לא קשיא לן, כמו לרבנן, דבכהאי גונא גזירת הכתוב דמהני. אבל לשיטת התוס', כיון דלרבי מאיר חל הפיגול בתחילה, אף אם יחשב בכל העבודות תיקשי דמיא בעלמא הוא דקא מדי].

(י) גמ', שם. העולת שלמה העיר, דמהא דמקשינן מיא בעלמא קא מדי, משמע, דאף דהפיגול אינו נגמר עד שיקרבו כל המתירין, מכל מקום הפסול חייל מיד, דאי לאו הכי אמאי הוי מיא בעלמא, והמשנה למלך (בפי"ח מפסולי המוקדשין ה"ז) נסתפק בזה. אמנם כתב, דיש לדחות, דאף דעתה לא חייל פסול כלל, מכל מקום כשזרק חייל הפיגול למפרע, דאם לא כן אמאי לא מתכפר בקרבן פיגול, הא כיון שנזרק כבר נתכפר, אלא על כרחך דחייל

למפרע.

(יא) תוס' ד"ה כי מדי, בתוה"ד, וקשה דאם כן פיגל בקומץ ולא בלבונה וכו' וכי מקטיר ללבונה עפרא בעלמא מקטיר. **והתוס' בזבחים (מב): ד"ה כי מדי** הקשו עוד, אמאי לא מקשינן מהזאות דבין הבדים גופייהו, דכיון דפיגל בראשונה, אידך מיא בעלמא. **נובזה לא יועיל שינויא דרבה,** כדהקשו שם **בתוס' ד"ה משכחת לה.** ותירצו בחד שינויא, דכיון דכל הזיות דבין הבדים מעכבי אהדדי, שאם נשפך באמצען צריך להתחיל מתחילת הסדר, להכי לא נגמר הפיגול עד שיגמור כל מתנות אלו. **ובכך מיושב נמי קושייתם מקומץ ולבונה,** דכיון דמעכבי אהדדי וחשיב כעבודה אחת ממש, לא דמי להזיות דבין הבדים ולא נגמר הפיגול עד שיעשה כל אותה עבודה. ועיין **מנחת אברהם בשם הגרי"ז.**

(יב) רש"י ד"ה חשובה, דליכא למימר עד שיפגל בכל המתיר דהא לאו מתיר הוא ואין כח לאחרת לעכב. כתב **במנחת אברהם (על עמוד א, עמוד רטז),** דמבואר מדבריו, דמחשבת פיגול נתפסת גם בחצי מתיר, אלא דאין בכח חצי מתיר לפגל, דהשניה מעכבת, ולכך היכא שאינה מתירה, אינה מעכבת. ועיין שם שחילק, דחישב בחצי קומץ גרע טפי מחצי מתיר, דלא חשיב בכך כלל מחשבת פיגול.

(יג) גמ', מי סברת לחם בתנור קדוש שחיתת כבשים מקדשא ליה. הקשה **העולת שלמה,** לפי מה שכתבו **התוס' לעיל (ט). ד"ה ריש לקיש,** דאף למאן דאמר תנור מקדש, מכל מקום לענין ליפסל ביוצא בעינן דוקא שחיתה, אם כן אמאי הוצרך לומר "מי סברת תנור מקדש", דאפילו אי תנור מקדש, מכל מקום השחיתה נמי באה לקדש לענין ליפסל ביוצא. ותירץ, דהיא גופא כוונת הגמ', מי סברת תנור לחודיה מקדש לכל מילי, דאיכא מילתא דלא חיילא אלא עד השחיתה, ולהכי מיקרי בא לקדש. **והחזון איש (סימן כד ס"ק יא)** כתב, דכוונת הגמ' דאף למאן דאמר תנור מקדש, מכל מקום כיון דשחיתת הכבשים היא קובעת את הלחם [להיחשב מן הזבח], מיקרי דמקדשא ללחם.

(יד) גמ', דם סכין מקדשא ליה. הקשה **החזון איש (סימן לב ס"ק יא),** דהא אין הסכין נוגע בדם ואיך יקדשו, וביותר איך אמרינן לעיל דשחיתת הכבשים מקדשא ללחם. וכן קשה להאי גיסא דכתבו **התוס' בחולין (ג). ד"ה כגון.** דסכין אינו כלי שרת. ועל כן פירש, דאין הסכין עצמו מקדש, אלא הכונה דמעשה השחיתה היא המקדשת. ואף דבקבלה בעינן עדיין קידוש כלי, הרבה קדושות יש זו למעלה מזו עד שהוא ראוי להקרבה. וכן כתב **בחידושי הגרי"ז סוטה (יד):** אמנם **בחידושי הרמב"ן בחולין (ג).** הוכיח מהא דאמרינן דסכין מקדשא לדם, דהסכין כלי שרת הוא, דאי לאו הכי היאך מקדשין. והוסיף, דמכל מקום אי שחט בלא כלי שרת בדיעבד לית לן בה, כיון דהדם יתקדש בקבלה בכלי שרת.

(טו) גמ', לא הילוך דמתן כלי. הקשה **הטהרת הקודש,** מנא לן דאפשר לפגל בעבודה זו, דהא דלא אשכחן עבודה זו בשלמים דכתיב בהו פרשת פיגול ומינייהו ילפינן.

(טז) גמ', ומאן דאמר פסול כרבנן. הקשה **הטהרת הקודש,** הא **לעיל (יד):** אמרינן, דרבנן לא גזרי לפסול בחצי מתיר, אלא אטו מנחת חוטא, והכא הא לא שייך אטו מנחת חוטא. ותירץ, דהאי מאן דאמר סבר, דגזרינן אטו פיגל בכל הקומץ. **ובשיטה מקובצת (אות ז)** פירש מכח הא קושיא, דבאמת לא קאי ארבנן דפליגי אדרבי מאיר במתניתין, אלא קאי ארבנן דפליגי אדרבי, **(ודלא כרש"י ד"ה כרבנן)** ולפירושו, רבנן דפליגי אדרבי סברי דפסול ואין חייבין עליו. אמנם **הרמב"ם (בפי"ז מפסולי המוקדשין ה"טו)** פסק בגונא דרבי, דהוי פיגול גמור ויש בו כרת.

(יז) גמ', אבל הכא דחשיב בכליה מתיר הכי נמי דפגיל. הקשה **החזון איש (סימן כב ס"ק ט),** אמאי מיקרי חישוב בכליה, דהא בכל מחשבה ומחשבה לא חישוב אלא לאכול חצי שיעור. **וואף אם נצרף כל המחשבות כאילו חשבן בבת אחת לא יהיה אלא חצי מתיר.** ותירץ, דאנן מצרפינן כל המחשבות להיחשב מחשבת אכילת כזית, ואף דעל ידי כך אין מחשבת כזית בכל חלק מהמתיר, מכל מקום כיון שכל המתיר משתתף במחשבת הפסול, מהני דלא יהיה החיסרון דאין מפגלין בחצי מתיר. **ווכעין זה מצינו לקמן (יז).** ועיין שם באות א

(יח) גמ', ומאן דאמר פסול קסבר אין דרך אכילה בכך ואין דרך הקטרה בכך. כך גרס **השיטה מקובצת (באות כה בסופו).** אבל **הרמב"ם (בפי"ז מפסולי המוקדשין ה"ט)** כתב, שאף שדרך אכילה בכך מעט מעט, אין דרך הקטרה בכך, ועל פי זה הגיה **הברכת הזבח בגמ'.**

(יט) גמ', ומאן דאמר פסול וכו' אין דרך הקטרה בכך. הקשה **החזון איש (סימן כב ס"ק ט),** אמאי הוצרכו השתא לטעם חדש דאין דרך הקטרה, ואמאי לא ניהא בטעמא דאמרינן מעיקרא, דאיכא פסול דרבנן אף דליכא שיעור פיגול מדאורייתא. **וואף אליבא דרבי דמכשר,** הא אמרינן דהיכא דמלייה מאותה עבודה אפשר דפסיל רבין. ותירץ, לפי מה שכתב **הרמב"ם (בפי"ז מפסולי המוקדשין ה"טו)** דבחישוב בב' כבשים על ב' חצאים הוי פיגול גמור, וחזינן דבכהאי גוונא מצרפינן מדאורייתא, ולא הוי רק פסול. ואף רבי לא פליג אלא בשני כבשים דהוי שתי עבודות, ובעבודה אחת לא אשכחנא דפליג לומר דאינו פיגול גמור, ועל כן צריך לבאר אמאי אין פיגול מדאורייתא, ועל כרחך משום שאין כאן הקטרה כשרה. ועוד תירץ, דמדנקט "שומשום", ולא נקט חישוב בקומץ על חצי זית ובלבונה על חצי זית, שמע מינה דוקא שומשום, משום שאין דרך הקטרה בכך. ומהאי טעמא דנקט שומשום דוקא, נתפרש טעמא דמאן דמכשיר, משום שאין דרך אכילה בכך.

(כ) גמ', אין דרך הקטרה בכך. וכתבו **התוס' לקמן (כו): ד"ה יש,** דאף דסבר רבי יוחנן (שם) דיש הקטרה פחותה מכזית, מכל מקום בשומשום שאני, דאין דרך הקטרה בכך. **והחזון איש (סימן כב ס"ק י)** הוכיח כן, מהא דאמרינן בטעמא דמאן דמכשר, משום שאין דרך אכילה בכך. והא פשיטא דשני חצאי זיתים הוי דרך אכילה, כדאשכחנא ברבי ורבנן שנחלקו על חישוב בשחיתת אחד מהכבשים על חצי זית מחלה זו, ובשחיתת השני חצי זית מחלה זו, וכן

הדרק היוזמי

מסכת מנחות דף מז - דף יז

יט אדר ב' - כ אדר ב' התשע"א

הכבשים נאמר להיות **וַיַּגְדֵּם** כבשים, ואם לא הביא את השני, אף הראשון פסול. ולהכי בעינן להוכיח, דאף דהכבשים דמיולקרבן אחד, מכל מקום אי אפשר לפגל מאחד על חברו.

פרק הקומץ רבה

ד) רש"י ד"ה לאכול, בתוה"ד, לרבי אליעזר איצטריך דאף על גב דפסל רבי אליעזר וכו' דגזר אטו דכרכו ופסל מדרבנן, הכא לא גזר וכו'. הקשה בתוס' יו"ט (פרק ג משנה א), הא תינח למאן דאמר בגמ' (בעמוד ב), דפסל מדרבנן, אבל למאן דאמר דמדאורייתא פסל, מאי איכא למימר. ותירץ, דהיא גופה קא משמע לך, דלא תימא דטעמיה דרבי אליעזר משום דגזר מדרבנן, ומהאי טעמא יפסול נמי בחצי זית, קא משמע לך דבדבר שאין דרכו פסל מדאורייתא, אבל בחצי זית אין טעם לפסול. והשיטה מקובצת (באות י) הקשה נמי קושיא זו. ועוד הקשה, דלאביי לעיל (יב): דמוקי מתניתין דהתם כרבי אליעזר, מאי איכא למימר, הא לא איצטריך הכא לאשמועינן דמודי בה רבי אליעזר. ועל כן פירש, דאגב דנקט לאכול דבר שאין דרכו לאשמועינן פלוגתת רבי אליעזר ורבנן, נקט נמי לאכול כחצי זית.

דף יז ע"ב

ה) גמ', מדאפקינהו רחמנא בלשון אכילה, פירש רש"י (הנדפס בעמוד ב) ד"ה מדאפקינהו, דשמע מינה כי הדדי נינהו ומחשבין מזו לזו. והיינו, דהילפותא לשני הצדדין, דמדהיקישן הכתוב משמע שמחשבין מזה לזה, ודלא בתוס' ד"ה מדאפקינהו, דפירשו דהילפותא רק דמהני מחשבת אכילה על דבר שדרכו להקטיר, מדאפקיה קרא להקטרה בלשון אכילה. נולכאורה נראה דפירש רש"י מוכרח לפי מאי דגרסי "מדאפקינהו רחמנא לתרויהו בלשון אכילה". ומשמע דבאו להקישן זה לזה. אבל התוס' לא גרסי כן. אמנם פירוש רש"י צריך ביאור, למאי דמסקינן דרבי אליעזר דריש נמי למחשבת הקטרה בכזית, ודריש תרויהו מדשני קרא, אם כן מנליה דבא הכתוב להקישן זה לזה, דעיקר מאי דנקט לשון אכילה נימא דאתי ללמד דשיעורו בכזית ולא להקישן, ומדכתב "האכול יאכל" ולא האכול האכול, הרי אין המשמעות להקישן כלל, דהמשמעות דאתי לדרשה, ואפשר למילף מינה דמהני מחשבת אכילה על דבר שדרכו להקטיר, אבל במחשב להקטיר על דבר שדרכו לאכול, אכתי מנלן דמהני. (א.ג.א.).

ו) תוס' ד"ה דלא שניא, בתוה"ד, אי חישוב באמורים שתאכלם אש של הדיוט למחר לא הוי פיגול. וכן פירש רש"י בזבחים (לא). ד"ה אלא, דמייירי באכילת בשר באש של הדיוט, [נומשמע דבאמורים לא מהני]. ורש"י בזבחים (לה). ד"ה ושזין כתב, דאם מחשב על בשר פרים הנשרפים בלשון אכילת אש למחר, הוי פיגול. והתוס' שם ד"ה באכילת, פליגי עליה, כיון דלא שייך ביה

לעיל (יד): אמרינן דשחיטה זוריקה מצטרפין לכזית. ועל כרחק דשומשום גרע טפי. [וכן בזבחים (לא): מיבעיא לן אי מצרפינן מחשבת שני חצאי זיתים ביותר מכדי אכילת פרס, וחזינן דפחות מכזית הוי דרך אכילה, ודוקא שומשום גרע]. עוד כתב, דכל שהוא יותר משומשום, הוי בכלל פחות מכזית דודאי הוי דרך הקטרה ודרך אכילה.

דף יז ע"א

א) גמ', אבל הכא דחישב לה בלבונה כמה שחישב ביה בכוליה מתיר דמי. ביאר המנחת אברהם לעיל (טו). עמוד רמד מדפי הספר, דהא דאין מפגלין בחצי מתיר, אינו משום שמחשבת פיגול שאינה נתפסת בו, דאם כן ודאי לא יהני מה שחישב על הלבונה. אלא יסוד הדין הוא, דאין כח בחצי מתיר לפגל, דהשני מעכב עליו, ולכך אמרינן, דכיון דחשב על הלבונה, אינה מעכבת בפיגול. ועיין לעיל (טז): אות יב. וכתב התוס' יו"ט (פרק ב משנה א), דאף למאן דפליג אחריפי דפומבדיתא וסבר דאין הקטרה מפגלת הקטרה, מכל מקום בהאי סברא לא פליג עלייהו, דמהני מה שחישב על הלבונה לענין דלא מיקרי חצי מתיר, ורק מטעם אין מתיר מפגל מתיר פליג עלייהו. והחזון איש (סימן כב ס"ק יב) כתב בדעת הרמב"ם (פט"ז מפסולי המוקדשין ה"ז) דרב פליג גם בהאי סברא, וסבר דהוי חצי מתיר.

ב) גמ', אין הקטרה מפגלת הקטרה. הקשה בשיטה מקובצת (אות ה), הא רבנן אמרי לעיל (יג). דמפגלין בקומץ על מנת להקטיר הלבונה, והיינו משום דאיבקעו בחד מנא, וכדאמרינן בגמ' (יג):, ואם כן אמאי אין הקטרה מפגלת הקטרה שנקבעה בחד מנא. ותירץ, דשאני התם דמפגל בשעת הקמיצה, שעדיין הלבונה באותו הכלי. נואף דלכתחילה בהקטרה נמי מקטירין ביחד, כדאיתא בסוטה (יד):, מכל מקום אינו מעכב, דבדיעבד מהני אף שהקטירם בזה אחר זה וכדאיתא לעיל (יג: וטז), ולכך אף כשהם בכלי אחד בשעת הקטרה אינו צירוף. (א.ג.א.). ובתוס' הגרע"א בזבחים (פ"ד מ"ג) תירץ, דקמיצה שאני, כיון דאי אפשר להקטיר הלבונה קודם שיקמוץ, וכמו שכתבו התוס' בזבחים (מג), וכיון דמעשה הקמיצה מתיר את הלבונה, מצי מפגל בו על הלבונה. והחזון איש (סימן יב ס"ק יא) הוסיף, דכל זמן שלא קידש הקומץ בכלי אי אפשר להקטיר את הלבונה, ולהכי מהני פיגול אף במתן כלי דקומץ על מנת להקטיר הלבונה. נולכאורה לפי זה אין צריך לחילוק הגמ' לעיל (יג): דשאני קומץ ולבונה משני כבשים, דקומץ ולבונה איבקעו בחד מנא. ודוחק לומר דהתם אזלינן אליבא דמאן דאמר הקטרה מפגלת הקטרה (א.ג.א.). ואפשר לצרף דברי השיטה מקובצת והגרע"א לכונה אחת.

ג) גמ', אף אנן נמי תנינא שחט אחד מן הכבשים וכו' לאכול מחברו למחר וכו' לאו משום דכיון דלאו מתיר ידידה הוא לא מצי מפגל ביה. הקשה המנחת אברהם לעיל (טז), מאי בעי לדמות לכבשים, דהווי שני קרבנות חלוקים לגמרי, ופשיטא דאי אפשר לפגל מאחד על חברו. ותירץ, על פי מה שדייק הגרי"ז מדברי הרמב"ם (פ"ח מתמידין ומוספין הי"ד), דדין שני

הדרף היוזמי

מסכת מנחות דף יז - דף יח

כ אדר ב' - כא אדר ב' התשע"א

לא אכילת אדם ולא אכילת מזבח.

ז) בא"ד, ושמו משום דלא כתיב התם אכילה על בשר. כתב בהגהות היעב"ץ **בזבחים** (לא.), דאף בתר דמרבין מקרא ד"את איזבל יאכלו הכלבים", היינו דוקא כלבים, אבל שאר בהמות דלאו אורחיהו בבשר, לא הוי פיגול במחשבת אכילת בשר. וחיות אורחיהו בבשר, ובהו אין צריך קרא ללמד דמיקרי אכילה, ודוקא לכלב איצטריך לאשמעין מקרא, משום דאף דאיכא מאן דאמר **בכלאים** (פרק ח משנה ו) דהוי בהמה, שייך ביה אכילת בשר.

ח) גמ', דלא שניא כי מחשב בלשון אכילה למזבח. כתב הקרן אורה, דהרמב"ם לא הזכיר דמהני מחשבה בלשון אכילת מזבח, ומשמע דמפרש, דהגמ' לא נקטה כן בפשטות דמהני, אלא דמספקא לן אי מהני, ולכך אמרו אי נמי מה אכילה בכזית וכו', ולהאי שינויא לא אמרינן דמהני לשון אכילת מזבח.

ט) גמ', אף הקטרה בכזית. כתבו התוס' לקמן (נח.). ד"ה אביי (בנמשך לעמוד ב), דאף למאן דאמר יש הקטרה בפחות מכזית, שאני הכא דגלי קרא דבעינן כזית למחשבת פיגול. ובספר מנחת אברהם הקשה לאידך גיסא, דלמאן דאמר אין הקטרה פחות מכזית, אמאי איצטריך קרא. ועיין שם. נואפשר דלהכי אמרינן הכא תרי שינויי, והאי מאן דאמר יסבור כדרשה דמרבין לשון אכילה למזבח. (א.ג.).

י) גמ', שם. האור שמוח (בפ"ג מפסולי המוקדשין ה"א) נסתפק אי במחשבת שפיכת שירים, דמרבין לה נמי **בזבחים** (יג.) מאם האכל יאכל, בעינן נמי כזית, וכהקטרה. או אפשר, דכיון דלא מצינו שיעור בשפיכת שירים, אלא שופך מה שנשאר, גם לענין מחשבת פיגול אין צריך שיעור.

יא) גמ', שמעת מינה תרתי. פירש רש"י בד"ה שמעת מינה, למחשבת הקטרה בכזית ומחשבין מאכילה לאכילה. וביאר הטהרת הקודש, מה דשביק רש"י לדרשה קמייתא דמהני מחשבת הקטרה בלשון אכילה, משום דהוקשה לו קושיית השיטה מקובצת (באות א), דאימא דחד אתי לדרשה דמהני בלשון אכילה, ואידך לומר דהקטרה בכזית, ומנליה למדרש דמחשבין מאכילה לאכילה. ועל כרחק צריך לומר דרבי אליעזר לא סבר כלל לדרשה דמהני מחשבת הקטרה בלשון אכילה, ואפשר דלא סבירא ליה הכי, או דסבר דפשיטא הוא, ועל כן לא הזכיר רש"י האי דרשה.

יב) גמ', לשתות דמו למחר וכו' כרת איכא בינייהו. בחידושי הגר"ח (סטנסיל, זבחים כז.). הוכיח, דהא דמהני מחשבה על זריקת דם, אינו משום דמיקרי אכילת מזבח גרידא, אלא הוא מחמת דהוי עבודה. ולכאורה צריך בירור דהכא חזינן, דאף בדם אמרינן דמחשבין מאכילה לאכילה, דהיינו משום שנכלל בהקישא דהאכל יאכל. וצריך לומר, דודאי בלשון הכתוב איתרבי בלשון "אכילה" דמיקרי אכילת מזבח, אלא דמסברא אמרינן דאינו כאכילה ממש, והטעם דמהני לפגל משום דהוי עבודה, ולא משום דנקרא אכילה].

יג) גמ', השתא ומה התם דקא מחשב בלשון אכילה מכשרי רבנן הכא לא כל שכן. כתב החזון איש (סימן כג ס"ק ד), דודאי ידעינן דבמחשבת להניח מקצת פסל רבי יהודה מטעם גזירה, וכוונת הגמ' להקשות דחזינן בדברי חכמים דלא גזרי. דהשתא סבר דבלהניח מקצתו גזרינן אטו מחשבת זריקת מקצתו דהוי פיגול, והיא קושיית הגמ', דחזינן דאף באכילה שלא כדרכו לא גזרינן אטו הקטרה וכל שכן דאין לגזור בלהניח אטו הקטרה. ומסיק, דטעם הגזירה בלהניח מקצתו אינו אטו זריקת מקצתו, אלא אטו כולו, והאי גזירה לא שייכא בלאכול דבר שדרכו להקטיר, וכמו שביארו התוס' לקמן (יח.). ד"ה גזירה.

יד) רש"י ד"ה והכא, בתוה"ד, ומקצת דמו אטו כל דמו לא גזרינן. תמה הקרן אורה, אמאי הוצרך רש"י לכך, הא חזינן דחכמים פליגי אדרבי יהודה **בזבחים** (לו.) וסברי דאפילו בלהניח כולו לא מיפסל, ולהכי לא שייך גזירה כלל. ועוד, דלפירוש רש"י נמצא פלוגתא בסברות הפוכות, דלתנא קמא גזר רבי אליעזר בשלא כדרכו אטו כדרכו, יותר ממקצתו אטו כולו. ולרבי יהודה מצינו דחכמים גזרו במקצתו אטו כולו, יותר משלא כדרכו אטו כדרכו.

דף יח ע"א

א) רש"י ד"ה גזירה, בסוה"ד, כדמפרש במסכת זבחים (לו.) תרי קראי כתיבי בנותר. כתב העולת שלמה, דאף דהתם נדחה האי טעמא, ומסקינן דטעמיה דרבי יהודה משום דמחשבה כמעשה, לא היתה כוונת רש"י אלא להוכיח מסוגיא דהתם דהוי פסולא דאורייתא, דכמו דמעיקרא דדרשינן לה מקראי, נקטינן דהוי דאורייתא, הכי נמי למסקנא דאמרינן דסברא הוא. ורש"י נקט רק תחילת הסוגיא. ועיין טהרת הקודש שביאר באופן אחר.

ב) תוס' ד"ה גזירה, בתוה"ד, אלא אחר זריקתה ישתה. ביאר בשיטה מקובצת לעיל (יז: אות ג), דישתה הנשאר.

ג) בא"ד, ושמו טעמא משום דגזר להניח כל האימורים אטו להניח כל דמו. וביאר בשיטה מקובצת לעיל (יז: אות ג), דמכל מקום לא גזרו בלאכול מאמוריו אטו כולו, כיון דהוי גזירה לגזירה, דהא בלהניח כולו פסול רק מדרבנן.

ד) גמ', אנן נמי פלוגתא קא מתנינן. עיין רש"י ד"ה אלא מאי. והרש"ש כתב דפירוש רש"י אינו מחזור, וביאר באופן אחר, דאנן נמי שונין בכל מקום פלוגתא אפילו יחיד כנגד רבים, ואם כן למה הוצרך לתת טעם על מה ששנה רבי יהודה לדעת רבי אליעזר "מפני שרבי יהודה בנו של רבי אלעי וכו'". ועיין חק נתן.

ה) גמ', אלא לעולם דברי הכל פסול אתניה וכו' מיהא שום פסלות בעולם. כתב החזון איש (סימן כג, ס"ק ד), דאף בטעם הפסול לא שוו, דלרבי אלעזר בן שמוע דסבר דרק רבי אליעזר פסל, יש לומר דטעמו משום גזירה אטו מחשבת זריקה, וכמו שגזר רבי אליעזר בשלא כדרכו אטו כדרכו. ולעולם יש לומר, דאף במחשבת הינוח בכולו לא פסול מדאורייתא. אבל לרבי יהודה

יד) בא"ד, ואם תאמר מנא ליה דליבעי ראוי לבילה וכו' סברא בעלמא הוא כיון שכתב רחמנא בילה דניבעי לכל הפחות ראוי לבילה. והרשב"ם בבבא בתרא (פא:): ד"ה כל ביאר, דכיון שצויה הכתוב לבלול, שמע מינה שצויה להביא מנחה שיכול לקיים בהם מצות בלילה, ומנחה שיש בה שישים ואחד לא צויה להביא, והרי הוא כמביא מנחה מן הקטניות דאינה כלום.

טו) בא"ד, לכתחילה ניבעי רחיצה כמו בבילה וקריאה. דהיינו דסברי דשייך לחלק אף בדאורייתא בין לכתחילה לדיעבד, ואף דהתוס' בגיטין (ג:): ד"ה וכו', כתבו בדאורייתא אין לחלק בין לכתחילה לדיעבד. יש לבאר, דכיון דאיירו התם לענין גט שענינו להתיר ואינו מצוה גרידא לא שייך לחלק, אבל לענין בילה גבי מנחה, וקריאה גבי חליצה דהוה מצוה גרידא, מדאורייתא נמי שייך לחלק בין לכתחילה לדיעבד. ואם כן טבילה דבאה להתיר ולטהר נמי אין לחלק, ולא קשיא קושיית התוס'. אמנם יש לומר דטעמם שם, דאי איתא דהוה בעינן לכתחילה כתיבה בתלוש מדאורייתא, אף לאחר שכתבו לא היה כשר לגרש בו לכתחילה. דכל זמן שלא גירש בו הרי יכול לקיים הדין כמצוותו. אבל לעולם אף בדאורייתא יתכן לחלק בין לכתחילה לדיעבד, ואף במידי דהוי רק מתיר. ועוד יש לומר דכוונתם ממה נפשך, אי איכא קרא דבעינן תלוש, יפסל אף בדיעבד, כמו שאר הפסולין בגט דממעטינן מקרא, דפשיטא לן דקרא ממעט אף בדיעבד. ואי ליכא קרא, אין לאסור לכתחילה מדאורייתא. אבל במקום שיש מקור להחמיר לכתחילה ולא בדיעבד, שפיר יש לחלק אף בדאורייתא. (א.ג.).

טז) גמ', ומהו דתימא התם הוא דאיכא תורת חלות עליהן. הקשה בחידושי הרשב"א, לפי מה שפירש רש"י לעיל (בעמוד א) ד"ה לא פתת, דמייירי שפתת כדי קומץ, אם כן התם נמי ליכא תורת חלות עליהן. ותיריך, דמאחר דלא פתת אלא מעט, כשלמות דמו ותורת חלות עליהן.

יז) גמ', וטהרת מצורע. צריך ביאור אמאי לא קתני נמי טומאת מצורע, דאף לה בעינן כהן. (א.ג.).

יח) תוס' ד"ה מודה בעבודה, בתוה"ד, ולא קאמר לכהן שאינו מודה מדכתיב מחזיקים וכו'. הקשה הצאן קדשים, דהתוס' בחולין (קל:): ד"ה מנין כתבו, דהא דאמרינן שם דאין נותנין לכהן עם הארץ, היינו דוקא כשיש כהן חבר, אבל בליכא חבר, יתנו לעם הארץ, ולא ימתין עד שיוזמן לו חבר. ואם כן מה הקשו, דרבי שמעון אתי לאשמעינן דין אחר, דכהן שאינו מודה בעבודה אין נותנים לו כלל, וכמו זר יחשב, וממתנינן עד שימצאו כהן כשר. והחק נתן כתב, דודאי אף רבי שמעון דהכא לא מייירי אלא כשיש כהן כשר, אבל לא ימתינו היכא דליכא כשר קמן, דאין מביאין קדשים לבית הפסול. [דלא מסתברא ליה שיהיה כמו זר גמור, דודאי מותר באכילת קדשים, ורק מדין נתינה וחלוקה נתמעט].

יט) תוס' ד"ה ורבי שמעון, ואם תאמר ומי פליג רבי שמעון אלא בלל כשר. ביאר החק נתן, דהא ודאי לא מעכבא, דלא כתיב בה עיכובא. והשפת אמת והחזון איש (סימן כה ס"ק יד) תמהו על קושייתם, דאף דבלא בלל כשר

דאמר דכולי עלמא פסלי, על כרחך היינו גזירה אטו כולו, דבהאי גוונא פסול מדאורייתא, דלא יתכן דטעמייהו משום גזירה אטו מחשבת הקטרה, דהא חזינן דלא גזרו רבנן בשלא כדרכו אטו כדרכו.

ו) מתני', לא הניף. כתבו התוס' לקמן (מו:): ד"ה שיהא, דאף בשתי הלחם תנופה לא מעכבא. ורש"י ד"ה לא הניף לא הזכיר שתי הלחם. והשפת אמת לקמן (מו:): כתב, דלמאן דאמר כבשים אין מעכבין הלחם, ויכולין לבא בפני עצמן, כיון דכשבאין בפני עצמן תנופה מעכבת בהן, דהא לית בהו עבודה אחרת, אם כן יש לומר דאף כשבאין עם הכבשים התנופה מעכבת בהן. [אמנם אם כן תיקשי קושיית התוס' דלעיל מדברי הגמ' שם].

ז) רש"י ד"ה לא יצק לא בלל כשר, וכגון שנתן כל השמן וכו'. הצאן קדשים מחק תיבות לא יצק, וגריס רק "לא בלל". [משום דבגמרא מפרשינן לא יצק כהן אלא זר, ולא שייך עליה דברי רש"י].

ח) בא"ד, שנתן כל הלוג במתן הראשון שהוא קודם לעשייתה. ובגליון נוסף תיבת "וביציקה". וביארו הטהרת הקודש והעולת שלמה, דאם לא כן, ביטל מצוות יציקה לגמרי, דיציקה היינו לאחר מתן הסולת, ובגמ' אמרינן דיציקה מעכבת.

ט) רש"י ד"ה לא פתת, בתוה"ד, וזה אם לא פתת אלא כדי קמיצה. כתב החק נתן, דהא דמצריך רש"י פתיחה כדי קמיצה לעיכובא, אינו מחמת דין פתיחה, אלא דבלא פתיחה לא שייך לעשות קמיצה כהלכתה בחלות. וכן הא דתנן או שפתתן פיתים מרובות, על כרחך קאי רק אשירים ולא אקומץ, מהאי טעמא. וכן ביאר הרש"ש.

י) גמ', אילימא לא יצק כלל עיכובא כתיב ביה. כתב החזון איש (סימן כ"ה ס"ק יא), דנראה דלפי זה בעינן יציקה כמצוותה דוקא לעיכובא, ואם יעשה היציקה בכלי חול פסל, וכמו כן יציקה חוץ לחומת העזרה תיפסל אף לדעת ריש לקיש לעיל (ט). דמכשר בבללה בחוץ. ועיין בקרן אורה שם.

יא) גמ', לא יצק כהן אלא זר. כתב בשיטה מקובצת (בעמוד ב אות א), דאף דקתני לא יצק וכו' כשר, היינו אפילו לכתחילה, דרק מקמיצה ואילך מצות כהונה. והרש"ש כתב, דאף דכשר בור לכתחילה, מכל מקום אתי לאשמעינן דהכהנים היו נוהגים לעשות היציקה. או דקא משמע לן לאפוקי מדרבי שמעון דפליג בגמ' (בעמוד ב) ומצריך כהן ליציקה.

דף יח ע"ב

יב) [תוס' ד"ה כי, בסוה"ד, אי לא הוה בילה מעכבא היה לו להביא בכלי אחד. ולכאורה צריך ביאור, כיון דסוף סוף איכא מצוה לבלול, ולכתחילה אסור להביא מנחה שיבטל בה מצוה זו, אמאי נימא דכוונת נדרו באופן שיבטל המצוה. (ש.ק.).]

יג) תוס' ד"ה ואמר, בתוה"ד, דכתיבא לבילה במנחת מחבת ומרחשת. העיר הרש"ש, הא במנחת מרחשת לא כתיבא לבילה. ואולי כוונתם, דכיון דילפינן לקמן (עה). גזירה שוה מרחשת ממחבת, כמאן דכתיבא לבילה בגופא.

הדרגת היוזמי

מסכת מנחות דף יח – דף יט

כא אדר ב' – כב אדר ב' התשע"א

אמנם הביא דעת הרמב"ם (פ"ג ממעשה הקרבנות הט"ו) דכתב דהסומך על שלמים אומר דברי שבח בשעת סמיכה, ליכא וידוי בשלמים, ולפי זה עדיין קשה. אמנם הגבורת ארי בתענית (שם) תמה על דברי רש"י, מה שייך וידוי בשלמים, שאינם באים על חטא. ובמצפה איתן (שם) כתב דאף לדעת רש"י אין הכוונה וידוי על חטא, אלא "הודאה" כדעת הרמב"ם. נולכאורה יש לומר לפי מה שביאר הרמב"ן בפירושו התורה על דברים (פ"א יז יח) דהחטא על החטא אינו וידוי גמור ותשובה שלימה. כמו שביאר (פ"ל ב) אקרא דו"שבת עד ה' אלהיך וגו'" שתקבל עליך ועל בניך לדורותם לעשות ככל אשר אנכי מצוך היום. דהיינו שענין הודוי הוא בגדר תשובה דקבלה על העתיד, ואף היכא דהקרבן בא לכפרה על חטא מסויים, מה שמתחרט על חטאו עדיין אינו וידוי, כי יסוד הודוי הוא בהתקרבות עד השם באהבה אותו, ויגיע לכך על ידי שיודה לו ויזכיר שבחו. ואם כן לדברי שבח נמי בעינן לבעלים עצמו, ואף דשלמים אינם באים על חטא מסויים, מכל מקום בעצם הקרבתו הקרבן והתקרבותו אל ה' הווי כפרה כללית מחמת התשובה מאהבה. ועיין מה שכתבנו לקמן (עג.) "אגמ" אשר כופר בהם אמר רחמנא וכו'".

ה) גמ', גלי רחמנא ביום הכיפורים ושחט את פר החטאת אשר לו מכלל דשחיטה בעלמא לא בעינן בעלים. והתוס' ד"ה גלי ציינו לדבריהם לעיל (ה). ד"ה שחיטה, דאף דפסיל שחיטת פרו ביום הכיפורים בור, מכל מקום אין להוכיח מכאן דשחיטה עבודה היא, דהא חזינן דאף שחיטת פרה אדומה פסולה בור, אף דודאי לאו עבודה היא, דהא קדשי בדק הבית היא, ועל כרחך מגזירת הכתוב דומיא דמראות נגעים, וממילא משחיטת פרו נמי לא מוכח דעבודה היא. וביומא (מב.) ד"ה שחיטה תירצו בשם רבי יוסף קלצון, דמשחיטת פרו אין להוכיח דעבודה היא, דהא אפילו בשאר כהנים פסולה, וטעמא משום דבעינן "בעלים" דוקא ודומיא דסמיכה. וכן משמעות דברי התוס' במגילה (ט): ד"ה אין בין, עוד משמע מדבריהם שם דגרסי בגמ' גלי רחמנא ביום הכיפורים דשחיטה בבעלים. נולדעת התוס' דלעיל, דנקטו דהטעם דפסולה בור משום כהונה, הא דפסילי שאר כהנים, משום דבעינן כהונה גדולה בדוקא, ולא משום דבעינן בעלים. והגבורת ארי ביומא (מב): נקט נמי דהא דפסולה בור אינו מחמת דין כהונה, אלא משום דבעינן בעלים. וכתב, דמשום הכי לא בעינן בגדי כהונה בשחיטת הפר. אבל המקדש דור (בסימן כד ס"ק ז) הביא, דבירושלמי יומא (פרק ז הלכה א) איתא, דשחיטת פרו נעשית בבגדי זהב או בבגדי לבן. ועיין באות הבאה.

ו) גמ', שם. (עיין באות הקודמת) ולכאורה מדברי הגמ' "גלי רחמנא וכו'" מוכח דהא דפסולה בור משום דבעינן בעלים, דאי משום דין כהונה, איך מדויק מכח מהא דבעלמא לא בעינן בעלים, הא לא הוזכר כאן דין בעלים. ולכאורה יש לומר (לשיטת התוס' דלעיל דמדין כהונה הוא), דמכל מקום יש להוכיח מינה דבעלמא לא בעינן בעלים, דאי נימא דבכל שחיטה בעינן בעלים (מקרא ד"וסמך ושחט"), נדע נמי דבעינן שישחוט הכהן הגדול, ולא

משום שעיקר העבודה לא מעכבא, מכל מקום כל דבר שנצרך לו כהן, כשעשה זר הוי כאלו לא נעשה כלל, ולהכי מקשינן ממתניתין דמכשר ביצק זר, ואף דעיקר יציקה מעכבא. ועל כרחך אין שם מצוות כהונה כלל, דאם היה מצוות כהונה, ביצק זר היה פסול משום דהוי כמו לא יצק כלל. וכן ביאר בשיטה מקובצת (אות א) בשם מהר"פ.

כ) גמ', מאי טעמא דרבנן אמר קרא ויצק וכו'. לכאורה נראה לבאר דהא דבעינן קרא להכשיר זר, היינו כדאמרין בזבחים (לב). גבי שחיטה, דבסתמא יש להצריך כהונה לכל העבודות מכח קרא (במדבר יח, ז) ואתה ובניך אתך תשמרו וגו' לכל דבר המזבח. (ש.א.).

כא) גמ', מקמיצה ואילך מצות כהונה. כתב בחידושי הרמב"ן בקידושין (לו). בשם רבינו תם, דהגשה נמי פסולה בור, דכתיב "הקרב אותה בני אהרן", ובגמ' שם חזינן דהאי קרא בדוקא הוא, דממעטינן מינה בנות אהרן להגשה. והא דאמרין מקמיצה ואילך, היינו לאפוקי יציקה ובלילה דכתיבי באותה בפרשה, ולא אתי למעוטי מהגשה דכתיבא בפרשה אחרת.

דף יט ע"א

א) גמ', וסבר רבי שמעון מקרא נדרש לפניו ולאחריו והתניא וכו'. הקשה החק נתן, אמאי לא הקשו נמי מדרבנן אדרבנן, דהתם סברי מקרא נדרש לפניו ולאחריו. ותירץ, דהא דלא דרשי הכא המקרא לפניו, היינו משום שהוא נגד משמעות הכתוב, דכתיב "ויצק", ובתריה כתיב "והביאה אל בני אהרן", ולהכי לא מצינן לפרש ד"בני אהרן" קאי אויצק.

ב) תוס' ד"ה במקרא, בתוה"ד, דלא דמי לתקום והדרת בפרק קמא בקידושין (לב:). ביארו התוס' בחולין (קיד:): ד"ה או, דאף דבקידושין איכא מאן דאמר דלא מוקמינן "תקום והדרת" אתרווייהו (מפני שיבה לפני זקן), היינו דוקא התם, משום דלשון "מפני" אינו נופל על והדרת, ולשון "פני" אינו נופל על תקום, ולהכי מפלגינן להו, אבל בשאר דוכתי איכא למדרש אלפניו ואלאחריו.

ג) בא"ד, ומיהו לא דמי לתתננה ואכלה דתרי מילי ניהו. ביארו התוס' בחולין (הובא באות הקודמת), דכיון דכתיב התם "תתננה ואכלה", ובודאי קאי חד אלמעלה וחד אלמטה, להכי אמרינן דתרווייהו קיימי אלמעלה ואלמטה [כלומר מתוך ש"תתננה" קאי אלמעלה לפי פשטיה דקרא, דרשינן דגם "או מכור" קאי למעלה, ומתוך ש"או מכור" קאי למטה לפי פשטיה דקרא, דרשינן ד"תתננה" נמי קאי אלמטה]. אבל היכא דכתיב רק דבר אחד, יש להסתפק אי קאי רק אלמעלה או רק אלמטה.

ד) גמ', קל וחומר ומה זריקה דעיקר כפרה לא בעיא בעלים שחיטה דלאו עיקר כפרה לא כל שכן. הקשה העולת שלמה, נימא סמיכה תוכיח, דאף דאינה עיקר כפרה, מכל מקום בעיא בעלים. ותירץ, דהא דבעינן בעלים בסמיכה, היינו משום שצריך להתודות בשעת סמיכה. ואף גבי שלמים משמע ברש"י בתענית (כג.) ד"ה פר הודאה דאיכא וידוי בשעת סמיכה.

מן הקרן, דהתם לא מיקרי לפני ה'. ובסוטה (יד): איתא בסוף דברי רבי אליעזר, "הא כיצד מגישה לדרומה של קרן". ורש"י (שם) בד"ה קיימתה הביא שכן איתא בתורת כהנים. ומשמע מלשון זה דבעינן סמוך לקרן. וכן פירש רש"י שם בד"ה כוליה, דבעינן שיהא סמוך למערב. ומכל מקום אין צריך כנגד חודה כדפירש שם ברש"י ד"ה קיימתה.

(יב) גמ', קסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון קאי. פירש רש"י בסוטה (יד): ד"ה הקרב וד"ה כנגד, דתנא קמא דמצריך כנגד חודה, סבר דמזבח ממוצע, וכיון שזויות ההיכל מכוונות כנגד זויות המזבח, אי אפשר בדרום ממש, נדלא יהיה כנגד ההיכל.

(יג) תוס' ד"ה ההוא, בתוה"ד, אי מהקריב הוה אמינא על הכבש סמוך למזבח. הקשה העולת שלמה, הא בעינן במערב מדכתיב "לפני ה'", והכבש היה מרוחק מהקרן שמונה אמות כדאיתא בזבחים (סב.). ותיריך, דכוונת התוס' אכבש קטן שהיה מגיע ליסוד.

דף כ ע"א

(א) גמ', ברית אמורה במלח וכו'. הרמב"ם (בפ"ה מאיסורי מזבח הי"ב) פסק, דמליחה מעכבת במנחה, אבל לא בשאר קרבנות. וביאר הכסף משנה, דהרמב"ם נקט כן בדעת רבי יהודה, דגריס בדבריו "מלח ברית" ולא "ברית מלח", וכמו שגרס רבינו תם בתוס' לעיל (יט): ד"ה הרי, והאי קרא נאמר במנחה, ולהכי דוקא במנחה ילפינן עיכובא. ופליג אדרבי שמעון דאמר אי אפשר לקרבנות בלא מלח, דמשמע דבכל קרבנות הוי לעיכובא. ודלא ברש"י ד"ה ברית, שכתב דליכא בינייהו אלא משמעות דורשין.

(ב) גמ', אי הכי לא יצק נמי לא יצק כלל אלא לא יצק כהן אלא זר הכי נמי לא מלח כהן אלא זר. ביאר העולת שלמה, דאין כוונתו להכריח כן מכח "לא יצק". דהא קתני נמי "לא בלל", והתם היינו לא בלל כלל, וכדלעיל (יח:). אלא כוונתו, דכיון דאפשר לפרש לא מלח כהן אלא זר כדאשכחנא נמי האי פירושא בלא יצק, אם כן מנלן לעשות פלוגתא בין תנא דידן להני תנאי.

(ג) גמ', ואיבעית אימא כיון דכתיבא ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמיא. עיין לעיל אות א' דעת הרמב"ם. וכתב הלחם משנה (שם) בדעתו, דלהאי שינויא מפרשינן דלכולי עלמא מלח מעכב, והא דקתני לא מלח כשר, מפרשינן לה כאביי דלא מלח כהן אלא זר, ולא חיישינן לקושיית רב יוסף "וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי המזבח", דמתניתין איירא בגוונא שמלחו זר למטה. [ועיין בשיטה מקובצת אות א']. אבל הכסף משנה (שם) נקט, דאף להאי שינויא, תנא דמתניתין סבר דמליחה אינה מעכבת. נולא סבר דמשמעות ברית כמאן דתנא ביה קרא].

(ד) גמ', ולא תנא ביה קרא והכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח. ביאר הרש"ש, דסמין אסיפיה דקרא, דכתיב "ולא תשבית מלח", דכיון דכתיב תמלח וכתב נמי ולא תשבית, שנה בו הכתוב. נולגירסת רבינו תם בתוס' לעיל (יט): ד"ה הרי, דמיייתי רבי יהודה קרא דברית מלח, יש לומר, דמקשינן

הוצרכה תורה לכתוב דין זה בפרוץ. אמנם באבי עזרי (פרק א מעבודת יום הכיפורים הלכה ב) הקשה, דאי נימא דמדיון כהונה הוא, איצטריך קרא, דנפקא מינה לענין דבעי בגדי כהונה, ומשמע כדברי הגבורת ארי דלא בעי בגדי כהונה, דאינו בתורת כהונה כלל.

(ז) גמ' שם. השפת אמת דקשה קצת, דילמא בעלמא מצוה בבעלים אבל ליכא עכובא ד"וסמך ושחט" לא נאמר לעיכובא, ועל כן צריך קרא בחטאת יום הכפורים לעכובא. ויש לומר דרבי שמעון סבר דשחיטת פרו בזר כשרה ומהא דכתיב "ושחט אהרן" מוכח דבעלמא אפילו לכתחילה לא בעינן בעלים. אמנם תוס' ד"ה גלי רחמנא, כתבו להיפוך דמשמע מהכא דלרבי שמעון שחיטת פרו בזר פסולה, וכתב שאינו יודע כוונתם, ואפשר ליישב דכמה פעמים כתיב בקרא "וסמך ושחט" והוי הך היקשא בכלל "שינה הכתוב לעכב" ועל כן פסול שלא בבעלים אי לאו דגלי קרא להכשיר.

דף יט ע"ב

(ח) גמ', שלא יעשה מדה לקומץ רב סבר הא נמי תנא ביה קרא. כתב בזבח תודה, דמסתברא דלרב אם קמץ בכלי לא מיקרי קמיצה כלל, ויכול להחזיר ולחזור ולקמוץ כדיון, ולא דמי לקמיצת פסולין דלרבנן דלעיל (ו). פסלה ואי אפשר להחזיר ולחזור ולקמוץ. ואשכחנא כעין זה בזבחים (סח.). דאם מלקו פסולין אינו מטמא בבית הבליעה, ואם מלק בכלי מטמא בבית הבליעה, דאין שם מליקה עלה כלל.

(ט) גמ', ושמואל דורות משעה לא ילפינן. כתב הטהרת הקודש, דאף דחזינן דרב פליג וסבר דורות משעה ילפינן, מכל מקום מודה דאיפכא, דהיינו שעה מדורות, לא ילפינן, דאי לאו הכי תיקשי קושיית הגמ' דלקמן (נט.). דמשנינן "שעה מדורות לא ילפינן". והקשה, דאם כן איך דריש רב דשנה עליו הכתוב לעכב, דהאי קרא ד"וימלא כפר" איצטריך, משום דשעה מדורות לא ילפינן, וקרא ד"בקומצו" איצטריך ללמד שלא יהא מבורץ. נוכדמיייתו בתוס' ד"ה בקומצו. ואף דכתבו דתרתני שמעת מינה, אם אינו מיותר אי אפשר ללמוד שבא לעכב. ותיריך, דדין שלא יהא מבורץ נמי אפשר למילף מקרא דוימלא כפר, כמבואר בתוס' ד"ה ושמואל, בסוה"ד, ואם כן קרא דבקומצו אייתר לעיכובא.

(י) תוס' ד"ה דתנא בי קרא תריסר זימני, אין להקשות אדרבא ליהו שני כתובין הבאין וכו'. והברכת הזבח ביאר, דאין להקשות, משום דהכתובים אתו למימר שכל נשיא הביא מלאים סולת ולא דינא קמשמע לן, ולא מיייתרי קראי. והטהרת הקודש ביאר, דאי לא פירט הכתוב בכל נשיא, לא היינו יודעים שכל נשיא כחבירו, והא דאמרינן דתנא ביה קרא, היינו דדרשינן ממה שפירט הכתוב בכל אחד ולא כתב בקיצור שהביאו כולם כראשון.

(יא) גמ', וכשאתה אומר אל פני המזבח בדרום קיימתה לפני ה'. פירש רש"י בד"ה כוליה, דנקרא דרומו של מזבח לפני ה'. [ומשמע לכאורה, דאף מרוחק מן הקרן נקרא לפני ה']. והתוס' בד"ה למערבה כתבו, דאינו יכול להתרחק

הדרף היומיומי

מסכת מנחות דף כ

כג אדר ב' התשע"א

(ז) גמ', מאן שמעת ליה דאמר עצים איקרי קרבן רבי וכו'. ובתוס' ד"ה מלמד בתוה"ד הקשו, הא אף לרבנן איקרו קרבן, ועיין שם בתירוץ. ובחידושי הרשב"א תירץ עוד, דלרבנן דלא עבדינן בהו עבודות קרבן, פשיטא דלא הוה מרבינן להו להצריכם מליחה, ואף דאיקרו קרבן, לא מרבינן מדכתיב קרבן במליחה, אלא מאי שדינו כקרבן. ואם כן תנא דברייתא שאמר שומע אני אפילו עצים, על כרחך סבר כרבי. [ולכאורה יש להוכיח כן, מהא דמצינו לקמן (נח).] דסבר רבי עקיבא, דכל ששמו קרבן, חייב על העלאתו לאישים. ובזבחים (קיג:) אמרינן, דאף קדשי בדק הבית איקרו קרבן, ולא מצינו דהמעלן לאישים חייב. (א.ג.א.).

(יא) גמ', שם. כתב החזו"ן איש (סימן כג, ס"ק הו), דלרבנן נמי, אין העצים קדושים לשם עצי המערכה, אלא הם קרבן, ושריפתן היא הקטרתן. דאי נימא דהו מעצי המערכה, ניבעי למסרן לציבור, דלקמן (כב.) אמרינן, דעצי המערכה משל ציבור הן. ובסוף דבריו נסתפק בפירוש דברי הרמב"ם (פט"ז) ממעשה הקרבנות הי"ג. ובפירושו הרגמ"ה לקמן (קו:) כתב, דלרבנן הגזירין קרבין להכשיר הקרבנות על המערכה. [דהיינו, דהם כעצי המערכה, שיקריבו עליהן קרבנות].

(יב) גמ', לרבי מבעיא בעו מלח דתניא וכו'. הקשה השפת אמת, הא בעצי המערכה מודה רבי דלא איקרו קרבן, ואם כן נימא דאתי קרא להנך עצים. ותירץ, דכיון דאינן קרבן כלל, לא איצטריך קרא למעוטינהו ממלח.

(יג) רש"י ד"ה שני גזירין, שני בקעיות גדולות. [ואל כתב בהו שיעור מסוים]. אמנם הרמב"ם (בפט"ז ממעשה הקרבנות הי"ג) כתב, לא יפחות משני גזירים עביין כמחוקות [דהיינו מחק של מידה] וארכן אמה.

(יד) גמ', לדברי רבי עצים טעונין קמיצה. פירש רש"י לקמן (קו:) ד"ה עצים, שמרסקן לעצים דקים, עד שנוטל מהן מלא קומצו. וכן הגיה השיטה מקובצת (אות ט) ברש"י כאן.

(טו) רש"י ד"ה לדברי רבי, בסוה"ד, והמתנדב שני גזירין יביא עצים אחרים להסיקן. לכאורה צריך עיון, דלקמן (כב.) אמרינן, מה מזבח של ציבור, אף עצים משל ציבור. ואמאי כתב רש"י שהוא יביא העצים להסיקן. (א.ג.א.).

מכח רישא דקרא ד"במלח תמלח", משום דסיפא דקרא דהיינו "ברית מלח" כבר הובאה למעלה. (א.ג.א.).

(ה) גמ', נסכים בהרי אמורין הוא דאתו וכו'. השפת אמת תמה, איך סלקא דעתין למימר כן, דאם כן בנאבדו האמורין, אף שהזבח כשר, לא ניבעי נסכים, והרי התורה חייבה נסכים לכל קרבן, ולא חילקה בין איכא אמורין או לא. וכעין זה הקשה בחידושי הגרי"ז.

(ו) רש"י ד"ה אדרבא, בתוה"ד, לאחר כפרת דם שכיפר על החטא וכו' דמי שנתכפר חטאו שמח. צריך ביאור, דהא נסכים באים אף בשלמים, דאין באים על חטא. ובלשון הגמרא יש לומר דכפרה היינו ריצוי. אבל לשון רש"י קשה. (א.ג.א.) ועיין מה שכתבנו לעיל (יט. אות ד').

דף כ ע"ב

(ז) רש"י ד"ה דם, בתוה"ד, וכן קומץ דלעיל מביום צוותו כתב זאת התורה לעולה ולמנחה וגו'. [ומשמע דמקרא ד"ביום הקריבו" לא נפקא קומץ]. והעולת שלמה כתב בדעת התוס' ד"ה נפסל, דאף קומץ ילפינן מדם לפסול מכח קרא ד"ביום הקריבו", ולא רק מ"ביום צוותו", דאם לא כן מאי אמרינן דנפסל בשקיעת החמה כמותו, הא אינן שוין, דהדם נפסל בשקיעה ראשונה לדברי התוס', והקומץ רק בסוף השקיעה. וברש"י זבחים (כא.) ד"ה מי כיוור נמי משמע דילפינן קומץ מדם מדרשה ד"ביום האכל וגו'".

(ח) תוס' ד"ה נפסל, בתוה"ד, שקיעת החמה נמי הכא דגבי דם בתחילת שקיעה איירי וכו' דאם אינו ענין לסוף שקיעה דנפקא מביום צוותו תנהו ענין לתחילת שקיעה. השפת אמת תמה, דאיך אפשר לפרש כן בלשון הדרשה "ביום שאתה זובח אתה מקריב ביום שאי אתה זובח אי אתה מקריב", הא שפיר זמן זה הווי זמן זביחה.

(ט) בא"ד, ואין לומר פיגול דרבנן. הקשה הקרן אורה בזבחים (נו:), דהתם מבואר דלא הווי פיגול אלא אם כן חישוב על זמן דאית ביה כרת, וחזינן דלא סגי שיהיה אסור באותו הזמן כדי לעשותו פיגול, אלא שיהיה לו שם נותר גמור. ואם כן אמאי במחשב על זמן שאסור מדרבנן יהיה פיגול מדרבנן.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדרף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית הכנסת שע"י 'קהילת אשכנז' רחוב התם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 ענין Sbma@kavnaki.net
http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124